

1 Koninklijke opening
Geen nummers maar Namen

2 Extra's bij de tentoonstelling

Verzetsmuseum Junior wint
Kidsproof Museumprijs 2015

Verhalen uit Verzetsmuseum Junior

3 Activiteiten

- Archeologie van de Holocaust; tiende Sobibor-herdenkingsbijeenkomst
- Anton de Kom lezing 2015 door Ernst Hirsch Ballin
- Alleen voor kinderen! MuseumJeugduniversiteit

4 Mevrouw W.J.C. Helmers

Machinist leidt rond: Tjitso Seynen

Foto: Hanne Nijhuis

KONINKLIJKE OPENING GEEN NUMMERS MAAR NAMEN

Op 22 april opende koning Willem-Alexander de tentoonstelling *Geen nummers maar Namen. Nederlandse politieke gevangenen in concentratiekamp Dachau*. De Koning was zeer onder de indruk en ging in een ontspannen sfeer in gesprek met de makers, oud-gevangenen en jongeren die meewerkten aan de tentoonstelling. Hij bleef langer in het museum dan gepland.

Tussen 1941 en 1945 zaten ruim tweeduizend Nederlanders, voornamelijk politieke gevangenen, in concentratiekamp Dachau. Vaak was het voor hen een eindstation na een reeks gevangnissen en andere kampen. Bij binnenkomst kregen ze een nummer; hun naam deed er niet langer toe. Als symbolische openingshandeling schreef de koning, samen met twee van de betrokken jongeren, de namen van de in de tentoonstelling geportretteerde gevangenen op een affiche met kampnummers.

Door scholieren voor hun eindexamen HAVO of VWO geschreven biografieën van Dachau-gevangenen vormen de basis van de tentoonstelling. In de tentoonstelling wordt belicht hoe de gevangenen probeerden te overleven in een kamp dat was gericht op ontmenselijking. In samenwerking met Amnesty International schreven jongeren ook biografieën van drie hedendaagse politieke gevangenen. Ook zij worden geportretteerd. Centraal in de tentoonstellingsruimte staat een indrukwekkend digitaal monument

voor alle Nederlandse Dachau-gevangenen. Bezoekers kunnen hiervoor via de website van het museum informatie toevoegen.

De verbinding tussen de oude en jonge generatie maakt *Geen nummers maar Namen* tot een bijzonder project. In het openingsprogramma vertelden Jop Bruin en Jelle Braaksma, de jonge biografen van oud-gevangene Willemijn Petroff Gulp: "*Willemijn zet ons aan het denken waar het in het leven echt om gaat.*"

Geen nummers maar Namen. Nederlandse politieke gevangenen in concentratiekamp Dachau is in Verzetsmuseum Amsterdam te zien t/m 25 oktober 2015.

BOEK EN MONUMENT BIJ GEEN NUMMERS MAAR NAMEN

Jos Sinnema, die het educatieve project *Geen nummers maar Namen naar Nederland haalde, stelde een boek samen van de door jongeren geschreven biografieën.*

De jongeren deden onderzoek in archieven, interviewden de oud-gevangenen en bezoch-

Ernst Sillem in de vouwkano in 1941

ten de plekken waar zij gevangen zaten. Onder de geportretteerde gevangenen waren ook Jaap van Mesdag en Ernst Sillem, die in 1942 in een vouwkano naar Engeland probeerden te varen. Ze kwamen in problemen door slecht weer. Jaap blies op zijn trompet het SOS-signaal, waarna ze werden opgepikt door de Kriegsmarine. Het instrument belandde op de bodem van de Noordzee, maar de trompet die Jaap kreeg toegestuurd in concentratiekamp Vught, kon hij tot aan zijn bevrijding in Dachau bij zich houden. Deze trompet is te zien in de tentoonstelling. Het inleidende hoofdstuk van het boek beschrijft hoe de biografieën tot stand komen en hoe de jongeren en de oud-Dachauers elkaar raken en inspireren. Aan het slot volgt een gedegen artikel over de Nederlandse gevangenen in Dachau - een geschiedenis die nog niet eerder zo uitgebreid te boek is gesteld. Het boek *Geen nummers maar Namen. Levensverhalen uit concentratiekamp Dachau* is voor €9,95 verkrijgbaar in de museumwinkel.

Caroline Vreeling werkte als stagiair voor de tentoonstelling *Geen nummers maar Namen* aan het digitale monument om de ruim 2100 nummers van de Nederlandse gevangenen namen te geven. *“Het was ontzettend veel*

werk. Basis was de kampadministratie van Dachau, die was al gedigitaliseerd, maar heel veel namen waren incompleet of verkeerd gespeld. Alle gegevens zijn gecontroleerd en waar nodig aangevuld, aan de hand van de archieven van de Afdeling Oorlogsnazorg van het Nederlandse Rode Kruis in Den Haag. Ik had hulp van twee vrijwilligers. We zijn vol goede moed begonnen, maar het was veel tijdrovender dan gedacht. Uiteindelijk zijn er nog twee vrijwilligers aan het team toegevoegd en zaten we drie dagen per week in Den Haag.” Net op tijd was alles af. Bezoekers kunnen het monument verrijken met een biografie of foto's van een van de oud-gevangenen. Deze informatie kunnen ze insturen via de website-versie van het monument, op www.verzetsmuseum.org/dachau. Caroline vertelt: *“Na een maand is het monument al aangevuld met ongeveer 60 biografie-teksten en 35 portretfoto's. En wat ook belangrijk is, is dat verschillende nabestaanden ons collectie willen schenken.*

Veel mensen geven aan dat ze weinig wisten over de kamperperiode van hun opa, oma, vader of moeder, en uiten hun waardering voor het monument waarin de gevangenen nu een plek hebben gekregen.”

Caroline Vreeling

BESTE KINDERMUSEUM VAN NEDERLAND

Verzetsmuseum Junior is door kinderen uitgeroepen tot het beste museum van Nederland.

Dat maakte de Nederlandse Museumvereniging op 27 mei bekend tijdens de prijsuitreiking van het Kidsproof Museum 2015. Ruim 2800 museumbezoekers tussen de 6 en 12 jaar gaven een rapportcijfer aan de 419 musea die zij bezochten. Met een gemiddeld cijfer van 8,88 scoorde Verzetsmuseum Junior het hoogst. Kinderen waren vooral onder de indruk van de inhoud, presentatie en boodschap van Verzetsmuseum Junior. *“Ik vond het zo'n goed*

museum dat ik niks zou willen veranderen”, aldus een van de jonge bezoekers. Liesbeth van der Horst, directeur Verzetsmuseum Amsterdam: *“Dat wij als historisch museum met een serieus onderwerp deze prijs winnen is echt geweldig. Verzetsmuseum Junior is al eerder bekroond, maar dat kinderen – de bezoekers waar het om gaat – ons museum zo hoog waarderen is echt de ultieme kroon op ons werk.”* Ook vanuit het internationale museumveld krijgt het museum erkenning voor de activiteiten. Het Verzetsmuseum werd met 15 musea uit heel Europa genomineerd voor de

Micheletti Award en met 42 andere musea uit 21 landen voor de prestigieuze European Museum of the Year Award, die door het Rijksmuseum werd gewonnen. Eerder kreeg Verzetsmuseum Junior de ANWB prijs voor het meest innovatieve uitje van 2014. Naast waardering ontving het Verzetsmuseum in 2014 een recordaantal bezoekers van 87.106, een groei van bijna 40%! Onder de bezoekers bevinden zich vooral veel gezinnen met kinderen, schoolgroepen en toeristen. In 2015 verwacht het museum opnieuw een stijging van het bezoekersaantal.

VERHALEN UIT VERZETSMUSEUM JUNIOR

In december 2014 is het rijk geïllustreerde lees- en kijkboek *Verhalen uit Verzetsmuseum Junior* verschenen.

Net als in Verzetsmuseum Junior staan in het boek vier ooggetuigen centraal: Eva, Jan, Nelly en Henk. Tijdens de oorlog waren ze rond de 9 tot 14 jaar, dezelfde leeftijd als de beoogde lezers. Ze vertellen hun waargebeurde verhalen over de vier hoofdthema's: vervolging, verzet, collaboratie en dagelijks leven/aanpas-

sing. Hoe zag hun leven er tijdens de bezetting uit? Wat maakten ze mee? Wat waren de problemen en dilemma's die door onvrijheid, vervolging en schaarste op hen afkwamen? In het boek wordt ook uitgebreid aandacht geschonken aan de verhalen van kinderen uit de toenmalige Nederlandse koloniën. De ervaringen van Marijke, Herman, Hans, Dorine en Helen zijn in stripvorm in het boek opgenomen. Het boek is verkrijgbaar in de museumwinkel voor €17,50.

ACTIVITEITEN

woensdag 14 oktober, 14.00 - 17.00 uur

ARCHEOLOGIE VAN DE HOLOCAUST; TIENDE SOBIBOR-HERDENKINGSBIJENKOMST

Na de opstand in vernietigingskamp Sobibor op 14 oktober 1943 werd het kamp door de nazi's met de grond gelijk gemaakt.

De administratie werd vernietigd. Alle sporen moesten verdwijnen. Er waren maar weinig overlevenden die konden getuigen. Archeologisch onderzoek biedt de laatste jaren waardevolle aanvullende informatie over dit kamp, waar ruim 34.000 Nederlandse Joden werden vermoord.

Voor de tiende keer organiseert de Stichting Sobibor in samenwerking met Verzets-

museum Amsterdam een herdenkingsbijeenkomst, waarin dit jaar het thema 'Archeologie van de Holocaust' centraal staat.

Aan het programma dragen bij: Rob van der Laarse, hoogleraar Erfgoed van de Oorlog, Ivar Schute die als archeoloog opgravingen deed in Sobibor en (onder voorbehoud) de stadsarcheoloog van Amsterdam, Jerzy Gawronski.

Entree: €12. Vrienden van Verzetsmuseum en Stichting Sobibor betalen slechts €6,50.

Foto: Dariusz Pawlowski

donderdag 22 oktober, 19.30 uur

ANTON DE KOM LEZING 2015 DOOR ERNST HIRSCH BALLIN

Op 22 oktober 2015 wordt de Anton de Kom-lezing, die het Verzetsmuseum jaarlijks organiseert met Dagblad Trouw, uitgesproken door hoogleraar rechten van de mens, o.a. voormalig minister van Justitie, Ernst Hirsch-Ballin.

Hirsch Ballin (1950) is hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam en aan Tilburg University, en was eerder minister van Justitie en van Binnenlandse Zaken. Zijn vader was een Duits-Joodse rechtsgeleerde, die vlak voor de oorlog naar Nederland vluchtte en met het verzet samenwerkte, zijn moeder een katholieke Amsterdamse die zijn vader en anderen hielp de bezettingstijd te overleven. In de Anton de Kom lezing geven prominente sprekers vanuit hun eigen ervaringen en deskundigheid hun visie op de strijd tegen intole-

rantie en discriminatie in heden en verleden. Een coreferent reageert op de lezing, waarna een gesprek volgt met de zaal. Hirsch Ballin spreekt dit jaar over menselijke waardigheid als universeel principe en de diversiteit van culturele expressie daarvan.

Het Verzetsmuseum organiseert de Anton de Kom lezing vanaf 2002. De lezing is genoemd naar Anton de Kom (1889 - 1945) die als schrijver opkwam voor zijn Surinaamse landgenoten tijdens de koloniale onderdrukking en verzetsstrijder was in de Tweede Wereldoorlog. De lezing werd eerder gegeven door onder meer advocaat Gerard Spong, cabaretier Freek de Jonge, journalist en historicus Ad van Liempt en terrorisme-deskundige Beatrice de Graaf.

Entree: €6,00, Vrienden gratis.

Foto: Jeroen Oerlemans UVA

Voor de activiteiten is reserveren aanbevolen: telefoon 020 - 620 25 35 of e-mail lezingen@verzetsmuseum.org

zondag 11 oktober 2015, 11.00 - 12.00 en 14.00 - 15.00 uur

ALLEEN VOOR KINDEREN! MUSEUMJEUGDUNIVERSITEIT

Ook deze herfst biedt het Verzetsmuseum weer een college aan in het kader van de MuseumJeugduniversiteit, waarbij wordt samengewerkt met het Anne Frank Huis en het Joods Historisch Museum.

De colleges zijn bedoeld voor kinderen van 10 t/m 12 jaar. Wat weet jij over de Tweede Wereldoorlog? Hoe was het voor Anne Frank

en andere Joodse kinderen om onder te duiken? En was er ook verzet tegen de nazi's? Bestaan er eigenlijk nu nog mensen die in de ideeën van Adolf Hitler geloven? Ontdek het antwoord op al deze vragen en nog veel meer in de colleges over de oorlog.

Op zondag 11 oktober 2015 om 11:00 uur en om 14.00 uur vertelt Gerard Mensink, hoofd

van de educatieve dienst van het Verzetsmuseum, wat er allemaal bij kwam kijken om Verzetsmuseum Junior te maken.

Let op:

Aanmelden voor 11 oktober is uitsluitend mogelijk via museumjeugduniversiteit.nl

**VOLGENDE
VRIENDEN-
DAG
ZATERDAG
19 SEPT 2015**

COLLECTIE MEVROUW W.J.C. HELMERS

Het Verzetsmuseum beheert 828 particuliere archieven: in omvang uiteenlopende oorlogscollecties van één persoon die actief was in het verzet. Een recent geschonken particulier archief is dat van mevrouw W.J.H. Helmers.

Het werd geschonken door mevrouw Otte-Groen, die Helmers dienstbode was tijdens de oorlog. Het archief bevat correspondentie, foto's, en op schift gestelde herinneringen. Wilhelmina Johanna Cornelia Helmers uit Beverwijk (geboren in 1878) kwam uit een goeude familie. Ze was een echte mevrouw, waardoor niemand haar roepnaam meer weet. Zij was handwerklerares, amateurzangeres en organiseerde vakantiekolonies. Zij bleef ongehuwd. Vanaf 1941 nam zij onderduikers in huis, waaronder Joden. In totaal werden elf onderduikers in haar bescheiden woning ondergebracht. Toen de oorlog grimmiger werd, werden twee van haar neven vanwege verzetswerk gefu-

silleerd. De schaarste maakte het verbergen van onderduikers steeds moeilijker. Het werd ook gevaarlijker omdat er in Beverwijk werd gebouwd aan de Atlantik-Wall, die een geallieerde invasie moest voorkomen. Delen van de stad werden geëvacueerd. Later, tijdens de Hongerwinter, moest voor alle bewoners van het onderduikhuis een ander onderkomen gezocht worden. Kort voor de bevrijding werd mevrouw Helmers gearresteerd, omdat in haar huis ook een illegale krant werd gestencild. Terwijl zij werd vastgehouden in de Weteringschansgevangenis, roofde de bezetter haar huis leeg. Gelukkig kon mevrouw Helmers enkele

dagen na de bevrijding uit gevangenschap terugkeren. Ook haar onderduikers hebben de oorlog overleefd.

MACHINIST LEIDT ROND: TJITSO SEYNEN

Tjitso Seynen is treinmachinist. In zijn vrije tijd maakt hij graag een paar uur vrij voor het Verzetsmuseum om als museumdocent kinderen en jongeren te begeleiden.

"Het liefst werk ik met leerlingen uit 3 havo of 3 vwo. De veertien- en vijftienjarigen, die van nature vooral met zichzelf bezig zijn. De kunst is om ze voor je te winnen, om hun aandacht te vangen. Als je die eenmaal hebt, loopt het vaak gesmeerd. Ik ben vroeger tienerwerker geweest, dat raak je nooit helemaal kwijt. Sommige leerlingen hebben moeite om de dilemma's van de oorlogstijd te doorgronden. Dan zeggen ze: "Hoe kan ik nou weten hoe dat vroeger voelde?" Dat vind ik eigenlijk een heel goed antwoord. Als ze beseffen: in oorlogstijd is alles anders. Toch wil ik dat ze nadenken over wat verzet kan betekenen. Niet alleen toen in andermans leven, maar ook nu in hun eigen leven. Wat doen ze als ze met onrecht

te maken krijgen? Daar heb je bewustwording voor nodig. Het verzet in de oorlog was er ook niet zomaar van de ene op de andere dag. Die lange verhaallijn in de vaste expositie vind ik cruciaal en laat ik altijd zien. Met de jongere kinderen ga ik Verzetsmuseum Junior in. Het museum heeft eerst alles uit-

gebreed getest, ook met ons, de museumdocenten. Dat vond ik heel leuk om te doen. Je ziet wat een goede test heeft opgeleverd: een succesvol en geliefd kindermuseum. De spelonderdelen zijn favoriet bij de kinderen: het boodschappenspel bij Henk, de geheime berichten van Jan. Laatst vroeg een leerling tijdens de rondleiding opeens: "Meneer, wat deed Spanje tijdens de oorlog?" Die jongen had op de banieren in de vaste expositie gezien dat Spanje van kleur verandert, dus dat de politieke opstelling in beweging was. Kijk, over Zwitserland krijg je wel vaker een vraag, omdat de neutraliteit van dat land op de kaart eruit springt. Maar een gerichte vraag als deze, nee, die krijg je niet vaak. Ik houd ervan, het houdt me scherp. Ik wil nog jaren door als museumdocent bij het Verzetmuseum, dus kom maar op."

Foto's - tenzij anders vermeld: Verzetsmuseum-Amsterdam (Gerard Mensink, Frank de Ruijter) | DTP - Zwaar Water

JA, IK WORD VRIEND(IN) VAN HET VERZETSMUSEUM

Ik steun de Vrienden met een jaarlijks bedrag van € (minimaal € 25,-)

€ (minimaal € 10,- voor een extra vriendenpas, alleen mogelijk als extra bestelling!)

Als bedrijf met een jaarlijkse bijdrage van € (minimaal € 250,-)

naam	
geboortejaar	☐ M / ☐ V
postcode	woonplaats
naam bedrijf	handtekening

Vul de bon in en stuur deze naar Stichting Vrienden van het Verzetsmuseum, Plantage Kerklaan 61, 1018 CX Amsterdam of lever de bon in bij de balie van het museum. Het museum is geopend di t/m vr 10-17 en za t/m ma 11-17 uur. Mailen kan ook (svp alle op deze bon gevraagde gegevens in de e-mail vermelden) naar vriendenstichting@verzetsmuseum.org.